

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

23. De Habituum Diminutione, & interitu.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

ria & charitas. Sed probabilius est, quod Thomas, Scotus, & ceteri Scholastici tradiderunt, intensiori actu habitum gratiæ, & charitatis augeri; non quidem ex tota magnitudine, qua constat actus, sed ex ea, quæ habitum gratiæ vincit & superat, quia ex ea parte est debita præparatio ad incrementum. Item quia in peccatore, in quo remanent informes habitus fidei & spei, crescunt quidem illi duo habitus infusi, sed solum intensioribus actibus, & tanta magnitudine, quanta est in actibus, ut intensiores sunt. Nec idem iuris est de gloria cælesti, quæ respondet & datur toti magnitudini meritorum, quod est de habitu gratiæ & charitatis in hac vita, quæ datur, ut forma quæ respondet debite, & legitime hominis præparationi: at idonea præparatio, actus noster non est, nisi ex ea parte, qua est habitu intensior, superior, & maior: quare in altero sæculo dabitur incrementum gloriæ respondens toti magnitudini actus: nam etiam cum opus charitatis est melius vel maiori bonitate rei obiectæ, vel difficultate ipsius operis, vel continuatione maiori, cumulationem gloriæ promeremur; & tamen non statim in hac vita, ampliorem habitum gratiæ consequimur. Si secundò roges, cum iustus plures charitatis actus remissiores facit, quandonam consequetur incrementum? Respondet Sanctus Thomas; tunc, quando feruentiorem actum produxerit. Exempli causa; Titius habet gratiæ quatuor partium magnitudine intensam, facit actus quatuor, quorum singuli sunt remissiores, vnius tantum partis magnitudinem habentes: si deinde fecerit actum intensiorem quinque partes habentem, consequetur vnam partem respondentem intensiori actus, & alteram partem respondentem vni actui remisso: quod si fecerit actum sex partibus intensum, recipiet quatuor partes intensioris; duas quidem debitas intensiori actus, alias verò duas, quæ debentur duobus actibus remissis. Si fecerit actum septem partibus intensum, recipiet tres intensiori actus respondentes, & tres alios qui debentur tribus alijs remissis. Si fecerit actum intensum octo partium magnitudine, assequetur octo partes; quatuor respondentes intensiori actus, & quatuor alias quæ quatuor alijs remissis actibus debebantur. Cætera fufius suo loco dicentur.

Cap. XXIII.

De Habituum diminutione, & interitu.

Primo queritur, An habitus diminuantur? Respondeo: aut habitus est acquisitus, aut infusus. Si acquisitus, decrescit, & diminuitur paulatim actibus contrarijs: eo quod actus oppositi, habitum priori contrarium gignunt: vnde tantum de habitu priori diminuitur, quantum contrarius habitus proficit: & quo maior habitus contrarius generatur, eo ex maiori parte prior habitus decrescit. Verbi Gratia, Titius habitum temperantiæ comparauit, deinde intemperanter sæpius agit: sensim habitum intemperantiæ repetitis actibus acquirit, vnde fit, ut habitus temperantiæ paulatim quoque minuatur: nam eo ipso quo fit amplior habitus intemperantiæ, fit minor

habitum temperantiæ: quare habitus acquisitus minuitur proximè per habitum paulatim crescentem, tanquam per formam contrariam; remotè verò minuitur per actus oppositos, veluti per causam efficientem, ex qua sensim habitus contrarius comparatur. Si fit habitus infusus, non minuitur, sed vel totus conseruatur, vel totus amittitur. Et ratio est, quia habitus infusus nostri actus non faciunt, sed vel merentur eorum incrementum, vel interitum. Exempli causa habitus charitatis lethali peccato totus amittitur, veniali verò non minuitur quidem: si enim minueretur, paulatim euanesceret, donec penitus tolleretur, quoniam sicut primum veniale peccatum ex parte minueret, sic secundum, tertium, & quæ sequerentur, donec tandem venialia peccata repetita totam charitatem extinguerent: ut si primum veniale peccatum centesimam vide licet partem charitatis auferret, centum veniales noxæ totam charitatem deleterent. Quod quidem hic dici nequit, quoniam iustus tamen venialiter delinquat, à Dei gratia & charitate non excidit. Pari quoque ratione habitus fidei, & spei, siue informes illi sint, siue charitate formati, non minuuntur: nam quamdiu contra fidem, vel spem lethale peccatum non facimus, eos habitus non amittimus. Quod si contra fidem, vel spem lethaliter peccemus, his habitibus ex toto priuamur: veniales verò culpæ huiusmodi habitus non minuunt, alioqui enim si eos habitus per partes minuerent, tandem ex toto abolerent. Quæres, cur cum habitus infusi augeantur, non etiam minuuntur? nam omnis forma ut potest augeri, & perfici, ita minui & decrescere. Respondeo, habitus infusos natura sua posse diminui, quoniam magnitudinis, hoc est, intensioris partes habent, sed non minuuntur, nam vel à Deo vel à nobis minuerentur: non à Deo, quia eos non tollit, aut minuit, nisi culpa nostra mereatur, ut eos Deus tollat, aut minuat: sed cum lethaliter peccamus contra habitum infusum, non minuiimus, sed ex toto ipsum habitum amittimus: & cum venialem culpam contrahimus, non minuiimus habitum infusum; nam si minueremus consequens esset, ut paulatim venialiter peccando habitum ex toto amitteremus: quod dici non potest, ergo quamuis habitus infusus per se minui possit, non minuitur, sed vel ex toto amittitur, vel conseruatur, vel augetur & crescit. Item nostris actibus habitus infusi non fiunt, aut producantur; sed fiunt & infunduntur à Deo. Nostris verò actus, vel merentur eorum incrementum, vel nos ita præparant, ut ampliores habitus consequamur. Et hinc est, ut à solo Deo conseruentur tanquam à causa efficiente; à nobis verò vel tanquam merentibus incrementum, vel tanquam idoneæ, & legitime præparantibus animum. Ergo postquam sunt diuinitus infusi, vel conseruantur, vel augetur, vel penitus amittuntur; nunquam autem minuuntur. At, inquit, noster actus sicut meretur infusi habitus amissionem, sic etiam meretur diminutionem. Contra hoc est argumentum quod modo proposui: nam noster actus, vel est venialis, aut lethalis culpa. Si venialis, eos habitus non minuit, si enim sæpius repetita leuia delicta, eos tandem penitus extinguerent, cum secundum veniale

niale peccatum possit tantumdem auferre, quantum primum: & omne finitum si per partes æquales minuatur, tandem absumitur in totum, quod est falsum. Si verò lethalis culpa fuerit directè contra habitum infusum commissa, eum tollit, non minuit. At venialia peccata, inquit, feruorem minuunt charitatis: sed feruor charitatis est charitas; sicut feruor caloris est calor. **Respondeo** primo, feruorem charitatis, nõ esse magnitudinem, vel intensiõnem ipsius habitus; sed frequentem vsum, & exercitationem charitatis, vnde peccata venialia habitum charitatis non minuunt, sed frequentem eius vsum impediunt. Rursus opponens; feruor charitatis, est aliquid ipsius charitatis: ergo si minuit feruor, eo ipso aliquid charitatis minuetur. **Respondeo**, feruorem charitatis in hac parte esse aliquid charitatis, non quod sit in ipso habitu charitatis, sed quod ab eo, vt à causa manet & effluit: minuit enim veniale peccatum feruorem charitatis non detrahendo, sed potius apponendo impedimentum, quo charitas impeditur, ne suo officio fungatur. **Pari** fermè ratione, Sãctus Thomas, inquit, 1.2. quæst. 85. art. 2. quodlibet peccatum minuit bonum naturæ, non subtrahendo, sed impediendo, quo minus natura hominis bene operetur. **Respondeo**, Deinde, peccata venialia, non minuere aliquid quod sit in habitu charitatis: feruor enim charitatis, quem venialia peccata diminuunt, non est magnitudo, vel intensio habitus, sed est actus, & frequens charitatis vsum & exercitatio. Venialis igitur culpa minuit feruorem charitatis, hoc est, actum & vsum; non habitum, quoniam eo ipso, quo quis venialiter peccat, impeditur; ne se in actibus charitatis exercent, in quibus alioqui, si vellet sese possent exercere. & quo sæpius venialiter delinquimus, eo sæpius impeditur ab actu, & officiorum charitatis vsum & exercitatione. Ergo singula venialia errata singulos actus charitatis impediunt & tollunt, & multa multos. **In**stitis adhuc inquit, Iustus, qui vno peccato veniali tenetur, minus charus est Deo, quam iustus omni culpa veniali liber, ergo venialis nõxa charitatem minuit. **Respondeo**, non esse minus carum Deo, hoc est, non minus iuris ad gloriam habere, nec esse ad minorem gloriam acceptum; sed esse minus charum, hoc est, eum fecisse opus, vnde gratus non est: nam veniale peccatum Deo displicet, sed de charitatis habitu nihil diminiuit. **Postremò** obijcies; si veniale peccatum feruorem charitatis minuit, ergo partem tollit, & proinde venialia peccata totum feruorem charitatis per partes auferent, & proinde charitas sine vilo prorsus feruore remanebit: quod videtur incommodum. nam si totus omnino feruor charitatis semel extingueretur, sequenti peccata venialia nihil minuerent: & tamen semper omne veniale peccatum minuit, & quo grauius est, eo magis minuit; & quo sæpius admittitur, eo etiam magis imminuit feruorem charitatis. **Respondeo**, feruorem charitatis, vt paulò ante dixi, in hac parte non esse aliquid in habitu charitatis, sed esse actum: & propterea quamdiu iustus venialiter peccat, tamdiu ab actibus charitatis desistit; nam eo ipso, quod peccat, se in actibus charitatis non exercet, & teste sancto Doctore, cum aliquid mi-

nuit alterum; non subtrahendo, sed impediendo, ne suum officium faciat, quamuis semper minuat per partes æquales, vel maiores, nunquam tamen totum auferet; sicut peccata semper minuunt bonum naturæ, & quo plura sunt, aut deteriora, magis minuunt, sed nunquam tamen totum absumunt.

Secundò queritur, An habitus interimi, & deleri queant? **Responder** Gabr. 3. dist. 23. quæst. 1. art. 3. dub. 6. habitum acquisitum, per habitum contrarium expelli & extinguere; per actus verò contrarios nõ nisi remotè. Nam actus generat habitum; habitus verò contrarium sibi habitum delet. Sicut igitur actus contrarij sibi inuicem repugnant, & vicissim se perimunt; sic etiam habitus: actus verò cum habitu contrario consistere potest. **Exemplum** sit: Titius habitum temperantiæ frequentivsu & exercitatione comparuit, deinde incipit intemperate viuere: actus intemperiæ non statim temperantiæ habitum extinguunt, sed paulatim minuunt, & tandem totum abijciunt & interimunt. **Sed** dicendum est absolute cum Maiore 3. dist. 23. quæst. 7. & Almai. tract. 1. Moral. 1. 18. habitum acquisitum vi actus contrarij perire, non quidem ita, vt vi vnius actus contrarij pereat ex toto, sed ex parte: nam vnus actus gignit ex parte habitum, & ex parte tollit habitum contrarium, quippe qui minuit habitum sibi aduersum, & oppositum. Habitum ergo acquisitum, & per actus contrarios, & per habitum oppositum deletur; per actus quidem contrarios tanquam per causam efficientem, à qua paulatim minuitur, donec totus euanescat, & pereat: per habitum verò oppositum, tanquam per formam sibi aduersam atque contrariam.

Tertio queritur, Quomodo habitus infusus amittatur vel auferatur; hoc est, An tollatur per actus contrarios tanquam per causam efficientem siue contrariam. **S. Thomas** perspicuè tradit, habitum charitatis per lethale peccatum excludi, & deleri non solum tanquam per id, quo meremur, vt charitas auferatur à nobis, sed etiam effectiue, vt eius verbis vtatur. nam peccatum, ait, lethale non solum meritorie, sed etiam effectiue, charitatem expellit ac tollit, hoc est, non solum merito, sed etiam vi sua & conditione cum charitate pugnat; & iccirco excludit illam. **Ratio** est, quia charitas est amicitia hominis ad Deum, qua Dei amorem rebus omnibus anteponimus: sed qui lethale peccatum admittit, amorem boni creati vtilis vel iucundi, Dei amoris præponit; ergo lethale peccatum vi, & natura sua, Dei charitati aduersatur, & proinde per se, & conditione sua Dei amicitiam, hominisque dissoluit. **De** cæteris habitibus infusis nihil expressim Sanctus Thomas docuit: videlicet, An fidei, & spei habitus infusi deleantur per actus contrarios tanquam per causam efficientem, seu potius tanquam per formam vi sua & natura contrariam, an verò solum tanquam per id, quod fidei amissionem, & interitum meretur. **Videtur**, iuxta Sancti Thomæ sententiam idem quoque dici debere de ijs habitibus, quod dicitur de habitu charitatis; hoc est, hæresim hominis, nõ solum mereri amissionem & interitum fidei, sed etiam fidem ipsam vi sua & conditione auferre & extinguere: quia quæadmodum

lethale

l. 7. de boae
ejusione
tractabo.

lethale peccatum est charitati contrarium, & propterea delet eam; sic etiam abnegare aliquid, quod est dictum à Deo, cum fide pugnat, quæ credit vera esse, quæ dicuntur à Deo. Scotus, Henricus, Ocham, Durandus, Gabriel, & Almainus, solum aiunt lethale peccatum hominis mereri iacturam, & interitum charitatis, non autem facere. Immo generatim docent, per actus nostros, habitus infusos non tolli tanquam per causam efficientem siue formam vi, & natura sua contrariam, sed tanquam per id, quo mereamur, ut auferantur à nobis: hæresis (inquiunt) fidem, desperatio spem, non per se vi sua, sed merito depellit ex animo. Id probant, quia huiusmodi habitus sunt supernaturales, & à solo Deo sunt, pendent, & conseruantur, ergo nihil est naturale, quod eos tollat ac deleat. hoc argumentum vires habet, & firmamentum mea sententia magnum. Deinde si quis bona fide per ignorantiam erraret in fide, habitum fidei non amitteret: error in fide non est per se fidei contrarius, sed ratione culpæ. Similiter qui bona fide id faceret, quod aliqui est per se malum, à Dei charitate non excideret: ergo lethale peccatum est substantia, quam habet, charitatem non tollit. Tertio, quia peccata, habitus infusos solum expellunt quatenus sunt actus voluntarij, & mala fide facti: ergo natura sua non pugnant cum charitate. Accedit his, quod multa sunt, quæ non quia sint per se mala, sed quia posita aliqua lege prohibentur, peccata sunt: ergo ea per se charitatem non tollunt, sed quia posita lege sunt verita ac mala. Postremo cum quis omittit aliquod præceptum, quod aliqui seruare deberet, lethaler peccat: ergo habitum charitatis amittit; & tamen nullum facit actum, sed solum omittit quem facere Ecclesie lege compellitur. Mihi sententia S. Thomæ in hac parte probatur. nam si hæresis non vi, & ratione sua, qua cum fide pugnat, sed tantum merito habitum fidei tollit, cur odium Dei, cur maledictum coniectum in Deum, fidem & spem non adimunt, cum deteriora & peiora peccata sint? cur alia peccata grauissima quoque fidem non auferunt? quale esset si quis populum in errorem fidei contrarium adduceret, nihil ipse credens contra fidem. non voluit S. Thom. docere, peccatum lethale charitati aduersari, ex ipsa re, & substantia quam habet, sed quatenus peccatum est dictum, factum, aut concupitum, vel omisum contra legem, & charitatem Dei, & sicut peccatum accipit. S. Thomas, non vt res quædam est, & actus quidam, sed vt Diuina legi aduersatur, siue sit actus, siue actus debiti omisio: Sic etiam sumit habitum charitatis non solum, vt est quidam habitus, & qualitas absoluta in mentem siue animam infusa, sed pariter vt reddit hominem a mentem, & amicum Dei: hæc enim duo secum inuicem pugnant; videlicet, vt sponte tua cunctis rebus Dei amorem, & amicitiam anteponas, & è contrario, vt alicuius alterius boni utilis, vel iucundi amorem Dei amori, & amicitia præferas. Hæc igitur duo, inquit, S. Thomas, tanquam sibi contraria, se impediunt, ac tollunt. Pari quoque ratione secum inuicem aduersantur hæc duo: scilicet, vt credas verum esse, quod fides Catholica proficetur, quia dictum à Deo; & vt dubites

vel abneges scienter ac voluntariè aliquid, quod est dictum à Deo; ac propterea hæc duo se tollunt vt contraria, non ex re ipsa & substantia quam habent, sed vt sunt actus sponte nostra facti: & hoc fortassis ceteri Theologi docere voluerunt, cum dixerunt, lethale peccatum ratione naturæ, rei & substantiæ, quam habet, nequam cum charitate, vt est absoluta quedam qualitas mentis seu animæ pugnare, quod etiam S. Thomas ingenuè fatebitur. Nihilominus tamen lethale peccatum, quod est dictum, concupitum, factum vel omisum scienter, & voluntariè contra legem Dei simul cum charitate, hoc est, cum Dei amicitia esse non potest, nec voluit itidem S. Thomas, per lethalis peccati substantiam tanquam per causam efficientem siue formam contrariam habitum charitatis extinguere; sed solum docuit, quod dixi, peccatum lethale, quæ tale est, cum charitate, vt est hominis & Dei amicitia, pugnare, & propterea cum peccato lethali habitum charitatis simul esse non posse, eo quod sibi aduersentur. Vnde nihil refert, si peccatum in ommissione consistat, & omisio actus non sit, nam etiam charitati, hoc est, amicitia cum Deo inita, qualis est hominis Dei gratia præditi repugnat, vt aliquid prætermittas, quod aliqui facere debebas, sic etiam multa alia peccata ideo mala sunt, quia ea lex prohibet, quorum actuum substantia, & natura, cum per se mala non sit, minime pugnat cum charitate, & tamen eo ipso, quod peccata lethalia sunt, charitati hoc est Dei amicitia aduersantur. similiter quoque si lex vetat, quo minus quis armatus incedat, aut hoc vel illo vestimento indutus, aut in certo loco stet, vel iaceat, peccatum est, si contra fiat: & tamen armatum vel vestitum esse, stare, vel iacere, actus non sunt, & nihilominus hæc, quatenus peccata sunt, cum charitate, & Dei amicitia simul esse non possunt. Pari ratione hæresis, quod attinet ad substantiam actus, cum fidei habitu non pugnat: vnde in amente & infano, vel in homine per ignorantiam iustum & probabilem in fide errante esse potest assensus fidei contrarius cum ipso habitu fidei: nec item habitus fidei vt est absoluta quedam animæ qualitas cum hæresi re ipsa, & substantia pugnat, sed hæresis, vt est voluntarius error in fide, & fides, vt est id, quo credimus, quod est dictum à Deo, secum inuicem pugnant: nec enim fieri potest, vt credas quæ dicuntur à Deo, & neges vel dubites scienter, quæ reuelantur à Deo.

Quarto queritur, An habitus acquisitus intereat solum eo quod ab opere cessamus. Duæ sunt opiniones: prima affirmat, sepe habitum perire, si ab agendo cessemus, quia teste Aristotele scientiam non solum error, aut deceptio delet, sed etiam obliuio, & alibi docet: Magnæ amicitia diuturno silentio dissoluitur. Postremo, quia sicur multa alia non conseruantur, nisi præsentem causam, à qua sunt effecta, vt lumen in aëre, visio in oculo, sic etiam habitus, quamuis conseruantur ad tempus sine actibus, ex quibus sunt geniti, diu tamen conseruari non possunt, vt nos id experientia docet. Altera opinio est S. Thomæ negantis habitus acquisitos sola operis intermissione aboleri, & extinguere, nisi fiant actus contrarij. Et

Gab. 3. dis.
33 q. 1. a. 3.
dub. 6. Al.
mai. tract.
1. Mor. c. 18

S. Tho. 1. 2.
q. 53. art. 5.
Hen. quod.

De varietate, & differentia habituum.

PRIMO queritur, An sint aliqui habitus diuinitus infusi. *Respondeo* ex communi omnium Theologorum sententia esse, quoniam tamen olim dubitabatur, an paruulis, qui salutari Baptismate abluuntur; statim vna cum gratia habitus virtutum diuinitus infunderentur, an verò tunc temporis, cum rationis compotes sunt: quibusdam negantibus in Baptismate infundi, quoniam essent habitus infusi otiosi toto tempore, quo durat ætas infantum; alijs verò contra affirmantibus eos infundi; cum primum paruuli baptismata suscipiunt, sed *constans* fuit semper Theologorum opinio, his, qui sunt aduultæ ætatis, habitus infundi fidei, spei, & charitatis, & poenitentiae. *Id est* tamen adinuertendum, quod Caietanus annotauit, habitus infusos esse duplices: alij enim sunt infusi per se, alij ex accidenti. *Infusi* per se dicuntur, quia aliter in nobis esse non possunt, nisi diuinitus infundantur. *Alij* verò sunt infusi ex accidenti, qui aliter haberi possunt. Sed Deus eos voluit liberaliter infundere. Sic primo hominum parenti habitus disciplinarum, & artium, Deus tribuit beneficio singulari. An verò sint aliquæ virtutes morales, quæ sint per se infusæ ab acquisitis specie distinctæ, suo loco inferius explicabo.

Secundò queritur, An habitus infusus natura, & substantia differat ab acquisito. *Respondeo*, Vel habitus est infusus per se, vel secus. *Si* primò, non solum specie, sed natura etiam, & substantia distinguitur, quia est super naturalis per se, ac iudeo fieri per naturam non potest: Sed acquisitus, est per se naturalis, & qui naturæ virtutibus comparari potest. *Si* verò sit habitus infusus, ex accidenti duntaxat, ab accidenti specie non differat, quoniam quod diuinitus infundatur, habitui accidit, qui alioqui per naturam potuit comparari. *Sicut* primus homo à Deo factus, eiusdem fuit speciei, cuius cæteri homines naturaliter procreati: & visus hominis cæco diuinitus restitutus, specie non differat à visu per naturam dato: nec vinum, quod Christus Dominus in nuptijs mirabiliter effecit, à vino, quod natura gignit, aliud, & diuersum specie fuit. *Quæres* an habitus per se infusus ab acquisito specie differat, tanquam in obiecta re, & materia, in qua uterque versatur, diuersam rationem habens. *Vt* exemplo; habitu fidei infuso credimus esse vera, quæ fides Catholica proficetur, quæ etiam humana fide credere possumus: *Queritur* an in eo obiecto quod creditur, re ipsa sit aliqua ratio diuersa, qua huiusmodi duo habitus specie distinguantur? *Quidam* negant, dicentes, habitum infusum, & acquisitum solum distingui per externa principia, vnde sunt, & existunt, videlicet, quod infusus fiat à Deo, acquisitus à nobis, quod probant, quia in re ipsa obiecta nulla est ratio intrinseca, in qua uterque habitus terminari non possit. Verbi gratia nulla est in Deo veritatis ratio, quæ si diuinitus patefacta innotescat, non possit credi auctoritate diuina, & humano item testimonio probabiliter: nulla est bonitas, quæ diuinitus reuelata non queat sperari, & amari: tum

spe, &

lib. 5. q. 18.
Ma. 3. dist.
23. q. 7.

hæc opinio est verior, quam etiam sequitur Henricus, & Maior: accidentia enim non pereunt, nisi expulsa à contrario, aut causæ conseruantis recessu & absentia; aut interitu rei subiectæ, in qua sedem habent; sed habitus non intereunt ratione subiectæ materiæ, cui infunt. siquidem anima, & eius facultas perseuerant, nec intereunt conseruantis causæ recessu, quoniam actus licet maximè iuuat, & faciat ad habitum tuendum, non est tamen simpliciter necessarius ad conseruandum, alioqui enim dormientes habitum amitteremus. Non igitur extinguitur habitus ex eo quod ab opere, & actione desistimus, sed amittitur ex accidenti, scilicet operis vacatione, eo quod nimio otio contrarij habitus geniti ex actibus oppositis, in animum paulatim irrepunt, & habitus antè iam comparatos minuunt & expellunt. Ari stoteles verò, cum ait, scientiam obliuione deleri, loquitur de actu scientiæ, non habitu, aut id propterea dixit, quia errorem scientiæ contrarium obliuio frequenter inducit. Pari ratione aliquando amicitia silentio dirimitur, quoniam silentium solet amicitia impedimenta afferre quamplurima.

S. Tho. 2.
q. 33. art. 1.
Alma. tra.
2. Mora. c.
18.

Quintò queritur, An habitus primorum principiorum aliquando pereat. S. Thomas negat, quia primis principijs per se notis, assensum naturaliter præstatamus. Almainus verò affirmat, hunc quoque habitum interdum extingui, si diu ab opere celsimus: sed reuera solum docere voluit Almainus, posse interire habitum genitum in nobis, quo assuefacti sumus prima principia inductione, vel exemplo per singularia colligere, nam exercitatione, & labore reddimur etiam prompti, & expediti ad colligenda ex singularibus prima principia. *At* verò S. Thomas merito dixit habitum primorum principiorum nunquam deleri, quia eorū imagines, & simulacra memoria perpetuò retinemus, nec primis principijs aliquid est contrarium, cui assentiamur; & ideo habitus primorum principiorum vi habitus contrarij perire non potest.

Sextò queritur, An habitus acquisitus vi vnus actus contrarij deleri, & perire queat? *Respondeo*, habitus morales, qui consuetudine, & exercitatione comparantur, per vnum actum contrarium nunquam interiri, eo quod sicut frequenti vfu multis actibus repetitis gignuntur; sic etiam contrarij habitus non nisi ex multis actibus sæpius iteratis generantur. *At* verò habitus disciplinarum, quos vocant habitus scientiarum, possunt multipliciter accipi. Aut enim considerantur ex parte imaginum & simulachrorum, quibus rerum scitarum recordamur; & hac ratione per vnum actum contrarium, videlicet errorem, aboleri queunt: quemadmodum enim vna ratiocinatio scientiam sic acceptam gignit, sic altera contraria parit errorem: aut accipiuntur quatenus sunt habitus quidam, quibus frequenti vfu comparatis expediti & prompti sumus effecti ad ratiocinandum, & conclusiones ex suis principijs aptè, & ritè colligendas. Et tunc habitus disciplinarum non vi vnus tantum actus contrarij, sed multorum, qui sæpius repetuntur intereunt.

S. Tho. 2.
q. 33. art. 4.Cai. 2. q.
1. art. 4.S. Tho. 2.
q. 33. art. 4.

Ien. 2.